

«Վավերացնում են»
Հայաստանի Հանրապետության
Նախագահ Ռ. Քոչարյան
16 հուլիսի 2005 թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

1 հունիսի 2005 թվականի N 946-Ն

ՀՍԿԻԶ-ԴՐԱՄԱՐԿՂԱՅԻՆ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻՆ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՇԱՀԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ԺԱՊԱՎԵՆՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

(Վերնագիրը լրաց. 13.11.08 N 1391-Ն)

«Հսկիչ-դրամարկղային մեքենաների կիրառման մասին» Հայաստանի
Հանրապետության օրենքի 5-րդ հոդվածի պահանջներին համապատասխան՝
Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը **որոշում է.**

1. Հաստատել հսկիչ-դրամարկղային մեքենաներին և դրանց շահագործման համար
օգտագործվող ժապավեններին ներկայացվող պահանջները՝ համաձայն հավելվածի:

(1-ին կետը լրաց. 13.11.08 N 1391-Ն)

2. Ուժը կորցրած ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 1998
թվականի մայիսի 15-ի «Հայաստանի Հանրապետությունում հսկիչ-դրամարկղային
մեքենաների ներդրման մի շարք միջոցառումների մասին» N 298 որոշման 4-րդ կետը:

3. Սույն որոշումն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան
հաջորդող տասներորդ օրը:

**Հայաստանի Հանրապետության
վարչապետ**

Ա. Մարգարյան

2005 թ. հուլիսի 6
Երևան

Հավելված
ՀՀ կառավարության 2005 թվականի
հունիսի 1-ի N 946-Ն որոշման

ՀՍԿԻԶ-ԴՐԱՄԱՐԿՂԱՅԻՆ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻՆ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՇԱՀԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ԺԱՊԱՎԵՆՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ (Վերնագիրը լրաց. 13.11.08 N 1391-Ն)

I. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

1. Սույնով սահմանվում են Հայաստանի Հանրապետության տարածքում՝
գործունեության որոշակի ոլորտներում իրավաբանական անձանց և անհատ
ձեռնարկատերերի (այսուհետ՝ կազմակերպություն) կողմից կիրառվող հսկիչ-
դրամարկղային մեքենաներին (այսուհետ՝ ՀԴՄ) և դրանց շահագործման համար
օգտագործվող ժապավեններին ներկայացվող պահանջները:

(1-ին կետը լրաց. 13.11.08 N 1391-Ն)

II. ՀՄԿԻԶ-ԴՐԱՄԱՐԿՂԱՅԻՆ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ

2. Հայաստանի Հանրապետությունում կիրառվող ՀԴՄ-ները պետք է բավարարեն սահմանված տեխնիկական պահանջները:

3. Հայաստանի Հանրապետությունում կիրառվող ՀԴՄ-ների տպագրվող և ինդիկատորի վրա արտացոլվող տեղեկատվությունը պետք է լինի հայերեն:

4. Հայաստանի Հանրապետությունում կիրառվող ՀԴՄ-ները պետք է բավարարեն հետևյալ ընդհանուր տեխնիկական պահանջները`

ա) ՀԴՄ-ն պետք է ունենա`

ֆիսկալային հիշողություն,

ծրագրային նշանաբառ մուտքագրելու հնարավորություն (ոչ պակաս 4 կարգից) կամ թվային բանալիներ (ոչ պակաս 99 տարբերակից)`

ՀԴՄ-ի հետ մատակարարվող լրակազմի ցուցակում նշած քանակին համապատասխան, հսկիչ հաշվիչների (գործառնական գրանցիչների) առնվազն 4 թվով

կարգայնություն` հանված ցուցմունքների և մարումների համար,

ինդիկատոր` պատասխանատու անձի համար (պատասխանատու անձ է համարվում այն անձը, ում վրա սահմանված կարգով դրված է ՀԴՄ-ի միջոցով հաշվարկներ իրականացնելու պարտականությունը),

ինդիկատոր` գնորդի համար (պատասխանատու անձի ինդիկատորը, գնորդի համար տեսանելի լինելու դեպքում, պարտադիր չէ),

մակնշվածք, որում պետք է նշված լինեն ՀԴՄ-ի անվանումը, գործարանային համարը, թողարկման թվականը, ՀԴՄ արտադրողի ֆիրմային նշանը: Մակնշվածքի դրոշմման եղանակը պետք է ապահովի դրա պահպանվածությունը ՀԴՄ-ի ծառայության ամբողջ ժամկետի ընթացքում.

բ) ՀԴՄ-ն պետք է ապահովի`

ցանցային սնուցման անջատման դեպքում անկախ հիշողության մեջ դրամական և գործառնական գրանցիչների տեղեկատվության, ինչպես նաև ծառայողական տեղեկատվության պահպանումը,

թվաբանական գործողությունների կատարում` ներսարքված հաշվարկիչի կողմից` գումարում, հանում, բազմապատկում,

աշխատանքի հիմնական ռեժիմների ծրագրավորում,

ՀԴՄ-ի ավտոմատ թեստավորում,

աշխատունակությունն էլեկտրացանցի (էլեկտրասնուցման) վթարային անջատումներից հետո, ՀԴՄ-ի անխափան աշխատանք` միջավայրի ջերմաստիճանի 0-40⁰ C տիրույթում և մթնոլորտի 95 տոկոս (+25⁰ C պայմաններում) հարաբերական խոնավության դեպքում.

գ) ՀԴՄ-ն պետք է ապահովի աշխատանքի կասեցումը`

չեկային ժապավենի բացակայության դեպքում,

պատասխանատու անձի կողմից սխալ գործողություններ կատարելու դեպքում,

ՀԴՄ-ի մեջ այնպիսի վթարային իրավիճակներում, որոնք հանգեցնում են տպվող փաստաթղթի փչացմանը,

գերլցման, անսարքության, ֆիսկալային հիշողության անջատման, ինչպես նաև աշխատանքի ժամանակ ՀԴՄ-ի ֆիսկալային ռեժիմում ֆիսկալային հիշողության չթույլատրված մուտքի դեպքում.

դ) ՀԴՄ-ի տեխնիկական հնարավորությունները պետք է ապահովեն՝ սպասարկման տեսակների քանակը՝ 30-ից ոչ պակաս, ենթաբաժինների (բաժինների) քանակը՝ 8-ից ոչ պակաս, պատասխանատու անձանց (օպերատորների) թվաքանակը՝ 2-ից ոչ պակաս, մուտքագրվող և ինդիկացվող գումարների կարգայնությունը՝ 7-ից ոչ պակաս, դրամական հաշվարկիչների կարգայնությունը՝ 8-ից ոչ պակաս, ընդհանուր հանրագումարի հաշվարկիչների կարգայնությունը՝ 9-ից ոչ պակաս:

5. ՀԴՄ-ները պետք է բավարարեն ցածր լարման էլեկտրասարքավորումներին ներկայացվող պահանջների տեխնիկական կանոնակարգով սահմանված պահանջները:

6. ՀԴՄ-ն պետք է ունենա պատյան, որը չի կարող հանվել առանց արտադրող կազմակերպության կամ ՀԴՄ-ի տեխնիկական սպասարկումն իրականացնող կազմակերպության և հարկային տեսչության կողմից դրված կապարակնիքները վնասելու (պոկելու):

6.1. Հայաստանի Հանրապետությունում ՀԴՄ-ների շահագործման (չեկերի տպագրման) համար կիրառվող չեկային ժապավենները պետք է բավարարեն հետևյալ պահանջները՝

ա) Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի (այսուհետ՝ կոմիտե) կողմից հաստատված ժապավենի թղթի տեխնիկական և որակական բնութագրերին՝ թղթի քաշին, հաստությանը, լայնությանը, թափանցիկությանը, թղթի վրա տպագրված (ջերմագրված) տեղեկատվության դիմացկունության նվազագույն ժամկետներին, արտաքին ազդեցությունների նկատմամբ թղթի դիմացկունությանը ներկայացվող պահանջները,

բ) ժապավենների համար կոմիտեի հաստատած պաշտպանվածության աստիճաններին՝ նախշանկարով խորքային ֆոնային ցանցին (գիլիոշիրային ֆոնին), խոշորացման դեպքում ամբողջությամբ ընթեռնելի միկրոշրիֆտով տպագրված տեքստին, նախշանկարի թանաքին և թղթի պաշտպանիչ թելերին ներկայացվող պահանջները,

գ) Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հարկային վարչարարությանն օժանդակության նպատակով վիճակահանության (այսուհետ՝ վիճակահանություն) անցկացման համար կոմիտեի հայտարարած ժամանակահատվածում ժապավենների դարձերեսներին պետք է տեսանելի գույնով տպագրված լինեն հատուկ համարներ՝ ութ թվերի կամայական չկրկնվող համակցություններ: Հատուկ համարներում կամայական բաշխվածությամբ և հայերեն մեծատառերով պետք է տեսանելի գույնով տպագրված լինեն երկնիշ սերիաներ: Ժապավենի դարձերեսի յուրաքանչյուր հատուկ համարին կից պետք է տեսանելի գույնով տպագրված լինի կոմիտեի կողմից հաստատված տեքստով գրառում: Հատուկ համարները, դրանց սերիաները և գրառումները պետք է տպագրված լինեն միայն ժապավենի դարձերեսին,

դ) վիճակահանության անցկացման ժամանակահատվածում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2008 թվականի հոկտեմբերի 30-ի «Հարկային վարչարարությանն օժանդակության նպատակով վիճակահանության անցկացման և պարզավճարների տրամադրման կարգը հաստատելու մասին» N 1330-Ն որոշմամբ սահմանված գործունեության տեսակների մասով հսկիչ-դրամարկղային մեքենաների

համար պետք է կիրառվեն կոմիտեի կողմից հաստատված՝ տարբերակված գույնի ժապավեններ: Յուրաքանչյուր ամսվա, եռամսյակի կամ տարվա համար՝ սույն ենթակետով սահմանված ժապավենների մասին տեղեկատվությունը հրապարակվում է «Հայաստանի Հանրապետություն» օրաթերթում և տեղադրվում հարկային մարմնի ինտերնետային կայքում:

(6.1 կետը լրաց. 13.11.08 N 1391-Ն, 08.10.09 N 1144-Ն)

6.2. Վիճակահանության անցկացման համար սույն պահանջների 6.1-ին կետի «ա» և «բ» ենթակետերի պահանջների պարտադիր պահպանմամբ նույն կետի «գ» ենթակետով սահմանված պահանջներով ժապավենների ապահովման և հատուկ համարների միասնական հաշվառման համակարգի վարման նպատակով կոմիտեի կողմից հայտարարվում է մրցույթ՝ կոմիտեի հաստատած կարգով ու մրցույթի մասնակիցներին ներկայացվող պահանջներով: Մրցույթի մասնակցության հայտի հետ միասին ներկայացվում է նաև վիճակահանության անցկացման ժամանակահատվածում Հայաստանի Հանրապետությունում ՀԴՄ շահագործողներին չեկային ժապավենների իրացման առավելագույն գնային առաջարկը: Մրցույթի մասնակցության պահանջների բավարարման դեպքում նախապատվությունը տրվում է ժապավենի թղթի տեխնիկական և որակական բնութագրերին, ժապավենների պաշտպանվածության աստիճաններին, հատուկ համարների հաշվառմանն ու միասնական համակարգի վարմանը ներկայացվող պահանջներին առավելագույն համապատասխանությամբ և նվազագույն գնային առաջարկ ներկայացրած մասնակցին: Մրցույթում հաղթող ճանաչված առևտրային կազմակերպությանը կոմիտեի կողմից տրվում է երաշխավորագիր՝ մեկից մինչև երեք տարի ժամկետով: Երաշխավորման ժամանակահատվածում երաշխավորված կազմակերպության կողմից սույն պահանջների կամ կոմիտեի հետ կնքված պայմանագրի պայմանների խախտման կամ երաշխավորված կազմակերպության լուծարման դեպքում կոմիտեն հայտարարում է նոր մրցույթ՝ սույն կետում նշված պայմաններով: Մրցույթների հրավերքները մրցույթի անցկացումից առնվազն տասն օր առաջ, իսկ մրցույթների արդյունքները՝ մրցույթի անցկացմանը հաջորդող հինգ օրվա ընթացքում հրապարակվում են «Հայաստանի Հանրապետություն» օրաթերթում և տեղադրվում հարկային մարմնի ինտերնետային կայքում:

(6.2 կետը լրաց. 13.11.08 N 1391-Ն)

6.3. Կոմիտեի երաշխավորած կազմակերպության հետ կնքվող պայմանագրի պարտադիր պայմաններն են՝

ա) վիճակահանության անցկացման համար սույն պահանջներին և Հայաստանի Հանրապետությունում շահագործվող ՀԴՄ-ների ժապավենների համար կոմիտեի ներկայացրած պահանջարկին համապատասխան ժապավենների տպագրումը և (կամ) ներմուծումն ու իրացումը Հայաստանի Հանրապետությունում ՀԴՄ-ներ շահագործողներին,

բ) հատուկ համարների հաշվառման միասնական համակարգի վարումը ժապավենների և դրանց հատուկ համարների հաշվառման համակարգչային ծրագրային փաթեթով, կոմիտեի հաստատած կարգով ու ժամկետներում ժապավենների շարժի, իրացման բաշխվածության, մնացորդների մասին և այլ անհրաժեշտ տեղեկությունների փոխանակումը կոմիտեի հետ,

գ) ժապավենի գլանափաթեթավորմանը (այդ թվում՝ գլանափաթեթավորման համար ժապավենի երկարությանը), գլանափաթեթի տրամագծին, գլանափաթեթների

նույնականացման միջոցներին, գլանափաթեթների խմբավորմանը և փաթեթավորմանը ներկայացվող՝ կոմիտեի ներկայացրած պարտադիր պահանջները,

դ) ժապավենի դարձերեսի հատուկ համարների, դրանց սերիաների և գրառումների գույնին, տառաչափին, տառաձևին, սերիաների հերթականությանը, ժապավենի դարձերեսին դրանց դասավորվածությանը ներկայացվող՝ կոմիտեի ներկայացրած պարտադիր պահանջները,

ե) երաշխավորման ժամանակահատվածում մրցույթի մասնակցության հայտով ներկայացված՝ Հայաստանի Հանրապետությունում ժապավենների իրացման գնային առաջարկը չգերազանցելը:

(6.3 կետը լրաց 13.11.08 N 1391-Ն)

6.4. Վիճակահանության անցկացման ժամանակահատվածից դուրս կոմիտեի կողմից հաստատված ՀԴՄ-ի ժապավենի նմուշը, ինչպես նաև այդ նմուշի ժապավեններ իրացնող կազմակերպությունների և անհատ ձեռնարկատերերի ցանկերը տեղադրվում են հարկային մարմնի ինտերնետային կայքում:

(6.4 կետը լրաց 13.11.08 N 1391-Ն)

7. ՀԴՄ-ի միջոցով տպագրվող չեկը պետք է պարունակի հետևյալ տեղեկատվությունը՝

չեկի հերթական համարը,

կազմակերպության անվանումը, հասցեն, հարկ վճարողի հաշվառման համարը,

ՀԴՄ-ի գրանցման համարը,

գնման (սպասարկման) թվականը (օրը, ամիսը, տարեթիվը),

գնման (սպասարկման) ժամը,

գնման (սպասարկման) գումարը,

ավելացված արժեքի հարկի գումարը,

գնորդի (սպառողի) (այսուհետ՝ գնորդ) մուծած գումարը,

մանրադրամի գումարը,

ՀԴՄ-ի գործարանային համարը,

սպասարկման տիպի, ստորաբաժանման (բար, բուֆետ, ռեստորան, հյուրանոց),

հիշվող նիշերի քանակը, ոչ պակաս 11 նիշ,

ապրանքի (ծառայության) անվանումը և կոդը,

պատասխանատու անձի ծածկագիրը:

8. Հայաստանի Հանրապետությունում կիրառվող ՀԴՄ-ների միջոցով իրականացվող դրամարկղային գործառնությունների կազմը ներառում է՝

դրամական գումարների հաշվառումը,

մասնավոր հանրագումարների հաշվառումը,

մանրադրամի գումարի հաշվումը,

ընդհանուր հանրագումարների հաշվումը,

դրամական գրանցիչների մարումը՝ ավտոմատ ելքագրմամբ տպագրելու համար,

գործառնական գրանցիչների մարումը՝ ավտոմատ ելքագրմամբ տպագրելու

համար,

վաճառքը (հաշվարկը)՝ կանխիկ դրամով,

վերադարձումը,

տարայի և փաթեթավորման գնի հաշվառումը,

չեղյալ համարումը,

գնման (սպասարկման) կրկնումը,

տոկոսային հավելավճարի հաշվարկը,

պատասխանատու անձի (օպերատորի) սխալի ուղղումը մինչև տեղեկատվության ելքագրումը տպագրման, տեխնիկական կրիչին, ապրանքի մուտքի հաշվառումը, ավելացված արժեքի հարկի առանձնացումը:

9. ՀԴՄ-ները պետք է ապահովեն հետևյալ հաշվետվական փաստաթղթերի կազմումը՝

հաշվետվական փաստաթղթերի ձևավորումը (տարբեր տիպի հաշվետվությունները կարող են համատեղվել մեկ տեղեկագրում՝ բացառությամբ ֆիսկալային հաշվետվության),

ֆիսկալային հաշվետվություն՝ ըստ պատասխանատու անձանց (օպերատորների), ըստ ենթաբաժինների (սպասարկումների), ըստ ապրանքատեսակների,

ժամային հաշվետվություն:

Սույն կետում նշված հաշվետվական փաստաթղթերի (հաշվետվությունների) տպագրումը (ստացումը) կարող է իրականացվել սույն պահանջների չհամապատասխանող ցանկացած ժապավենով:

(9-րդ կետը լրաց 13.11.08 N 1391-Ն)

III. ՀՄԿԻԶ-ԴՐԱՄԱՐԿՂԱՅԻՆ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻ ՖԻՍԿԱԼԱՅԻՆ ՀԻՇՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

10. ՀԴՄ-ներին ներկայացվող՝ սույն պահանջներում կիրառվող հասկացությունները նշանակում են՝

ՀԴՄ-ի ֆիսկալային հիշողություն՝ երկարատև հիշող սարք, որը հանդիսանում է ՀԴՄ-ի բաղկացուցիչ մասը և նախատեսված է օրական կամ հերթափոխային (այսուհետ՝ հերթափոխային) հաշվետու հանրագումարային տեղեկատվության գրանցման համար և բացառում է այդ տեղեկատվության փոփոխությունը.

Հերթափոխային գրանցում նշանակում է բնակչության հետ դրամական հաշվարկների մասին հանրագումարային տեղեկատվության գրառում ֆիսկալային հիշողության մեջ՝ հերթափոխի վերջին գործառնությունը (գնումը) կատարելուց հետո: Հերթափոխի տևողությունը չպետք է գերազանցի 24 ժամը,

ֆիսկալային հիշողության կուտակիչ՝ մեկ կամ մի քանի հատուկ առանձնացված հիշողության միկրոսխեմաներ՝ ֆիսկալային տվյալների պահպանման համար,

ֆիսկալային տվյալներ՝ տեղեկատվություն, որը ենթակա է գրանցման ֆիսկալային հիշողության մեջ,

ֆիսկալավորում՝ ՀԴՄ-ի ֆիսկալային ռեժիմի միացում,

հանրագումար՝ գումար, որը ենթակա է գրանցման՝ փաստաթղթի ձևակերպումն ավարտելիս: Հանրագումարի մեծությունը չի կարող լինել բացասական,

մասնավոր հանրագումար՝ գումար, որը ձևավորում է ՀԴՄ-ն փաստաթղթի ձևակերպման գործընթացում: Մասնավոր հանրագումարի մեծությունը չի կարող լինել բացասական: Մասնավոր հանրագումարի ձևավորման գործընթացում «ստորնոթի» կիրառման, ճշտման, զեղչի գործառնությունները նվազեցնում են մասնավոր հանրագումարը համապատասխան մեծությամբ,

հերթափոխային վաճառքների հանրագումար՝ հերթափոխի ընթացքում վաճառքների (սպասարկումների մատուցման) գրանցման ժամանակ ՀԴՄ-ով ձևակերպված փաստաթղթերի հանրագումարների գումար,

հերթափոխային դրամական գրանցիչներ՝ ՀԴՄ-ի օպերատիվ հիշողության տիրույթ, որում հերթափոխի ընթացքում ՀԴՄ-ի միջոցով գրանցվում են մուտքագրվող գումարները,

ընդհանուր դրամական գրանցիչներ՝ ՀԴՄ-ի օպերատիվ հիշողության տիրույթ, որում աշխատանքային ամբողջ ժամկետի ընթացքում կամ էլ վերջին ընդհանուր մարման պահից ՀԴՄ-ի միջոցով գրանցվում են մուտքագրվող գումարները,

գործառնական գրանցիչներ՝ ՀԴՄ-ի օպերատիվ հիշողության տիրույթ, որում գրանցվում է կատարված գործառնությունների քանակը,

հերթափոխի փակում գնումների հերթափոխային հաշվետվության մարում,

ընդհանուր մարում ընդհանուր դրամական և գործառնական գրանցիչների (բացի մարումների քանակի գրանցիչից) գրոյացում: Եթե ՀԴՄ-ում նախատեսված է աշխատանքի ռեժիմի ծրագրավորում՝ հանրագումարների կուտակմամբ առանց ընդհանուր մարման, ապա ծրագրավորման միացումը կատարվում է ՀԴՄ-ի տեղակայման ժամանակ՝ շահագործման փաստաթղթերի համաձայն: Հայաստանի Հանրապետությունում կիրառվող ՀԴՄ-ների շահագործման փաստաթղթերը պետք է լինեն հայերեն կամ առկա լինի դրանց հայերեն թարգմանությունը:

11. Ֆիսկալային հիշողության մեջ գրանցվում է հետևյալ տեղեկատվությունը (ֆիսկալային տվյալներ)՝

Գրառման տեսակը	Ռեկվիզիտները	Ռեկվիզիտի կարգայնությունը (տասնորդական կարգերի)	Գրառման քանակը
Համար	ՀԴՄ-ի գործարանային համարը		1
ՀԴՄ-ի ֆիսկալավորում	ՀԴՄ-ի գրանցման համարը	նվազագույնը՝ 8	1
	կազմակերպության հարկ վճարողի հաշվառման համարը	նվազագույնը՝ 12	
	ֆիսկալավորման թվականը (օրը, ամիսը, տարեթիվը)	6	
	վերագրանցում անցկացնելու և ֆիսկալային հաշվետվություն ստանալու նշանաբառը	նվազագույնը՝ 5	
ՀԴՄ-ի վերագրանցում	ՀԴՄ-ի գրանցման համարը	նվազագույնը՝ 8	4
	կազմակերպության հարկ վճարողի հաշվառման համարը	նվազագույնը՝ 12	
	վերագրանցման թվականը (օրը, ամիսը, տարեթիվը)	6	
	հերթափոխի վերջին փակման համարը	4	
	վերագրանցում անցկացնելու և ֆիսկալային հաշվետվություն ստանալու նշանաբառը	նվազագույնը՝ 5	
Հերթափոխի փակում	հաշվետվության թվականը (օրը, ամիսը, տարեթիվը)	6	նվազագույնը՝ 2000
	հերթափոխի փակման համարը	4	
	հերթափոխի վաճառքների հանրագումարը	նվազագույնը՝ 9	

Ծառայողական տեղեկատվություն (պարտադիր է)	գրառումների հսկիչ գումարները	որոշվում է արտադրողի կողմից
	ստորակետի դիրքը ֆիսկալային հաշվետվության մեջ գրանցվող հանրագումարների արժեքներում	
	ծառայողական դասիչները, հատկանիշները (դրոշմները)	

IV. ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՌԵԺԻՄՆԵՐԸ ԵՎ ՖԻՍԿԱԼԱՅԻՆ ՀԻՇՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ ԼՐԱՑՆԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

12. ՀԴՄ-ն պետք է ապահովի աշխատանքը ոչ ֆիսկալային և ֆիսկալային ռեժիմներում:

13. Ոչ ֆիսկալային ռեժիմ՝ ՀԴՄ-ի գործելու ռեժիմը մինչև ֆիսկալավորման անցկացումը: Ոչ ֆիսկալային ռեժիմում չօգտագործված են մնում ֆիսկալային հիշողության մեջ հերթափոխային հաշվետվությունների գրանցման և ֆիսկալային հաշվետվության ստացման գործառույթները: Ոչ ֆիսկալային ռեժիմում հնարավոր է իրականացնել ՀԴՄ-ի մնացած բոլոր գործառույթները, այդ թվում՝ նաև վաճառքների վերաբերյալ տվյալների կուտակումը և փաստաթղթերի ձևավորումը՝ ՀԴՄ-ի մոդելի շահագործման փաստաթղթերին համապատասխան: Բնակչության հետ հաշվարկներ կատարելիս՝ չի թույլատրվում ոչ ֆիսկալային ռեժիմում ՀԴՄ-ի օգտագործումը:

14. Ֆիսկալային ռեժիմ՝ ՀԴՄ-ի գործողության ռեժիմն է, որն ապահովում է ֆիսկալային հաշվետվության մեջ ֆիսկալային տվյալների գրանցումը: Ֆիսկալային ռեժիմը պետք է ապահովի ՀԴՄ-ի աշխատանքը՝ շահագործման փաստաթղթերին համապատասխան:

ՀԴՄ-ի՝ ֆիսկալային ռեժիմում ձևակերպվող բոլոր փաստաթղթերը (ներառյալ կտրոնները) պետք է ունենան տարբերիչ հատկանիշ, որը նշված է ՀԴՄ-ի կոնկրետ մոդելի շահագործման փաստաթղթերում և տպագրվում է միայն ֆիսկալային ռեժիմի միացումից հետո:

15. Ֆիսկալային ռեժիմի միացումը պետք է կատարվի ՀԴՄ-ի ֆիսկալավորումն ավարտելիս: ՀԴՄ-ի ֆիսկալավորումն անց է կացվում միայն հարկային տեսուչին մատչելի հատուկ առանձնացված ռեժիմում: Մուտքը ռեժիմ թույլատրվում է ֆիսկալային հիշողություն մուտքի նշանաբառի մուտքագրումից հետո: Ֆիսկալային հիշողության մուտքի նախնական նշանաբառը և ֆիսկալավորման ու վերագրանցման կարգը պետք է նշվեն ՀԴՄ-ի կոնկրետ մոդելի շահագործման փաստաթղթերում:

Ֆիսկալավորման անցկացումից հետո ֆիսկալային ռեժիմն անջատվել չի կարող:

16. Ֆիսկալավորման ընթացքում հարկային տեսուչը մուտքագրում է հետևյալ ռեկվիզիտները՝

ՀԴՄ-ի գործարանային համարը,

ՀԴՄ-ի գրանցման համարը,

հարկ վճարողի հաշվառման համարը (ՀՎՀՀ),

ֆիսկալավորման անցկացման կարգը,

դեպի ֆիսկալային հաշվետվություն մուտքի նշանաբառը:

Եթե ՀԴՄ-ի գործարանային համարը մտցվում է ֆիսկալային հաշվետվության մեջ արտադրող կազմակերպությունում, ապա ֆիսկալավորման ժամանակ այն չի մուտքագրվում:

17. Հարկային տեսուչը վերագրանցման գործընթացում մուտքագրում է հետևյալ ռեկվիզիտները՝

դեպի ֆիսկալային հիշողության մուտքի նշանաբառը,

ՀԴՄ-ի գրանցման համարը,

հարկ վճարողի հաշվառման համարը (ՀՎՀՀ),

վերագրանցման անցկացման թվականը (օրը, ամիսը, տարեթիվը),

դեպի ֆիսկալային հաշվետվություն մուտքի նոր նշանաբառը:

18. Ֆիսկալավորման կամ վերագրանցման դեպքում հարկային տեսուչի մուտքագրած բոլոր ռեկվիզիտները (բացի դեպի ֆիսկալային հիշողություն մուտքի նոր նշանաբառից) պետք է տպվեն չեկում կամ գրանցվեն ներդիր փաստաթղթում:

19. Հերթափոխային հաշվետվության տվյալները պետք է գրանցվեն ֆիսկալային հիշողության մեջ հերթափոխի ավարտման գործառնության կատարման ժամանակ (ՀԴՄ-ի կողմից մարմամբ հերթափոխային հաշվետվության ձևավորման դեպքում):

Ընդ որում, դրամական հերթափոխային գրանցիչների մարումը պետք է տեղի ունենա միայն հերթափոխային հաշվետվությունը տպելուց և տվյալները ֆիսկալային հիշողության մեջ գրանցելուց հետո:

ՀԴՄ-ի վրա ընդհանուր մարման, վերագրանցման, ֆիսկալային հաշվետվության հանման և թվականն ուղղելու գործառնությունները կարող են իրականացվել միայն հերթափոխի ավարտելու գործողությունը կատարելուց հետո: Մինչ այդ պահը նշված գործառնությունների իրականացումը պետք է կասեցվի:

Սույն կետում նշված հաշվետվությունների տպագրումը կարող է իրականացվել սույն պահանջներին չհամապատասխանող ցանկացած ժապավենով:

(19-րդ կետը լրաց 13.11.08 N 1391-Ն)

20. ՀԴՄ-ն պետք է վերահսկի հերթափոխի տևողությունը, որը պետք է սահմանափակվի օրացուցային օրով կամ կազմի 24 ժամից ոչ ավելի: Հերթափոխի տևողության սկիզբ է համարվում հերթափոխի ընթացքում առաջին վճարային փաստաթղթի ձևակերպման ավարտը:

Հերթափոխի՝ նշված տևողության գերազանցման դեպքում ՀԴՄ-ն պետք է կասեցնի վճարային փաստաթղթի ձևակերպման հնարավորությունը՝ մինչև մարմամբ հերթափոխային հաշվետվության անցկացումը:

21. Ընթացիկ թվականի ուղղման դեպքում ՀԴՄ-ն պետք է վերահսկի մուտքագրվող թվականի ճշտությունը, որը չի կարող լինել ավելի վաղ, քան ֆիսկալային հիշողության մեջ վերջին գրառման թվականը (օրը, ամիսը, տարեթիվը), ներառյալ նաև ֆիսկալավորման կամ վերագրանցման գործողությունների անցկացման թվականը:

Հետին թվականի մուտքագրմամբ փորձի դեպքում ՀԴՄ-ն պետք է կասեցնի բոլոր գործառնությունների անցկացումը՝ մինչև ճիշտ թվականի մուտքագրումը: Մեկ օրվանից ավելի տարբերությամբ հետագա ամսաթվի գրանցման դեպքում ՀԴՄ-ն պետք է կատարի գործողություններ գրանցման պատահական սխալի կանխման նպատակով, օրինակ՝ թվականի կրկնական հարցում և դրա տեղադրումը միայն կրկնակի համընկնումից հետո:

V. ԴԵՊԻ ՖԻՍԿԱԼԱՅԻՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐ ՄՈՒՏՔԻ ԿԱՐԳԸ

22. Ֆիսկալային հաշվետվության ստացումը և վերագրանցման անցկացումը հնարավոր են բացառապես դեպի ֆիսկալային հիշողության մուտքի նշանաբառով:

23. Ֆիսկալային տվյալներին դիմելու դեպքում հարկային տեսուչը համապատասխան ռեժիմ պետք է մտնի բանալու և (կամ) դեպի ռեժիմ մուտքի նշանաբառի օգնությամբ: Այդ ռեժիմում հարկային տեսուչի հետագա գործողությունները պետք է շարադրված լինեն ՀԴՄ-ի կոնկրետ մոդելի շահագործման փաստաթղթերում:

VI. ՖԻՍԿԱԼԱՅԻՆ ՀԻՇՈՂՈՒԹՅԱՄԲ ՀՍԿԻԶ-ԴՐԱՄԱՐԿՂԱՅԻՆ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱՍԵՑՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

24. ՀԴՄ-ն պետք է կասեցնի գործողությունների կատարումը հետևյալ դեպքերում՝ դեպի ֆիսկալային հիշողություն մուտքի ոչ ճիշտ նշանաբառի մուտքագրման փորձի դեպքում, ընդ որում, կասեցվում է բոլոր գործառնությունների կատարումը և նշանաբառի մուտքագրման ռեժիմից ելքը: Կասեցումը պետք է գործի մինչև ճիշտ նշանաբառի մուտքագրման պահը,

ընդհանուր մարման վերագրանցման, ֆիսկալային հաշվետվության հանման և թվականի ուղղման գործառնությունների անցկացման փորձի ժամանակ սույն պահանջների 19-րդ կետում նշված դեպքում: ՀԴՄ-ի այդ գործառնությունների կատարման կասեցումը պետք է հանվի ավարտման գործառնության կատարումից հետո,

առանց ՀԴՄ-ի ընդհանուր մարման գործառնության անցկացման՝ տասնորդական կետի դիրքի փոփոխման փորձի դեպքում ՀԴՄ-ի այդ գործողության կասեցումը պետք է հանվի ՀԴՄ-ի ընդհանուր մարման գործառնության անցկացումից հետո,

հերթափոխն ավարտելու գործողությունը չանցկացնելու դեպքում (սույն պահանջների 20-րդ կետում նշված դեպքում): ՀԴՄ-ի գրանցող գործողությունների կասեցումը պետք է հանվի հերթափոխն ավարտելու գործողությունը կատարելուց հետո,

թվականն ուղղելու ժամանակ՝ սույն պահանջների 21-րդ կետում նշված դեպքում: ՀԴՄ-ի գրանցող գործողությունների կասեցումը պետք է հանվի ճիշտ թվականի մուտքագրումից հետո,

ֆիսկալային հիշողության գերլցում, անսարքություն կամ անջատում հայտնաբերելու դեպքում: ՀԴՄ-ի գրանցող գործողությունների կասեցումը պետք է հանվի կասեցում առաջացնող պատճառները վերացնելուց հետո: Ընդ որում, կարող է թույլատրվել հերթափոխային կամ կուտակային հաշվետվությունների ստացումը՝ առանց մարման, իսկ ֆիսկալային հիշողության գերլցման դեպքում՝ նաև ֆիսկալային հաշվետվության ստացումը:

25. ՀԴՄ-ն պետք է ապահովի ֆիսկալային հիշողության մեջ ազատ դաշտերի քանակի մասին հաղորդագրության ստացումը՝ հերթափոխային հաշվետվությունների գրառման համար: Ազատ դաշտերի 30-ից պակաս քանակի դեպքում հաղորդագրության ելքագրումը պարտադիր է և պետք է իրականացվի ավտոմատ կերպով՝ հերթափոխն ավարտելու կամ հերթափոխն սկսելու գործողությունների ժամանակ՝ ՀԴՄ-ի ձևակերպած փաստաթղթի վրա:

VII. ՖԻՍԿԱԼԱՅԻՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅԱՆ ՍՏԱՑՈՒՄԸ

26. Ֆիսկալային հաշվետվության նշումը և նրա ստացման համար գործողությունների հաջորդականությունը պետք է շարադրված լինեն ՀԴՄ-ի կոնկրետ մոդելի շահագործման փաստաթղթերում:

27. Ֆիսկալային հաշվետվություն ստանալու համար հարկային տեսուչը պարտավոր է՝

գործողության մեջ դնել դեպի ֆիսկալային հաշվետվություն մուտքի նշանաբառը, գործողության մեջ դնել այն ժամանակամիջոցի սկզբնական թվականը (կամ հերթափոխն ավարտելու սկզբնական համարը), որի համար ստացվում է ֆիսկալային հաշվետվությունը,

գործողության մեջ դնել ֆիսկալային հաշվետվության տեսակների հատկանիշը (լրիվ կամ կրճատ):

Ընդհանուր դեպքում կարող է տրվել ակնհայտորեն ավելի մեծ ժամանակամիջոց, քան ֆիսկալային հաշվետվության մեջ փաստորեն գրանցվածը:

28. Ֆիսկալային հաշվետվությունը պետք է պարունակի հետևյալ ռեկվիզիտները՝ կազմակերպության անվանումը,

ֆիսկալային հաշվետվության հատկանիշը,

փաստաթղթի համընդգրկող կարգային համարը,

հաշվետվության ստացման թվականը (օրը, ամիսը, տարեթիվը),

հաշվետվության ստացման ժամանակը ՀԴՄ-ի տեխնիկական պահանջներին համապատասխան,

ժամանակամիջոցը, որի համար ձևավորվում է հաշվետվությունը,

ՀԴՄ-ի գործարանային համարը,

ՀԴՄ-ի անցկացրած բոլոր վերագրանցումների ռեկվիզիտները (բացի նշանաբառից),

տվյալ ժամանակամիջոցում հերթափոխային վաճառքների բոլոր

հանրագումարները՝ կոնկրետ հանրագումարի գրանցման թվականի և հերթափոխի ավարտման համարի նշմամբ: Այս տեղեկությունները դուրս են բերվում միայն լրիվ ֆիսկալային հաշվետվություն ստանալու դեպքում,

տվյալ ժամանակամիջոցում հերթափոխային գնումների բոլոր հանրագումարները՝ կոնկրետ հանրագումարի գրանցման թվականի և հերթափոխի ավարտման համարի նշմամբ: Այս տեղեկությունները դուրս են բերվում միայն լրիվ ֆիսկալային հաշվետվություն ստանալու դեպքում.

տվյալ ժամանակամիջոցում վաճառքների գումարային հանրագումարը: Եթե տվյալ ժամանակամիջոցում, որի համար հանվում է ֆիսկալային հաշվետվությունը, փոխվել է տասնորդական կետի տեղադիրքը, ապա ռեկվիզիտները պետք է վերահաշվվեն և տպվեն ՀԴՄ-ում սահմանված ֆորմատով, որը պարունակում է նշանների առավելագույն քանակը տասնորդական կետից հետո,

տվյալ ժամանակամիջոցում գնումների գումարային հանրագումարը: Եթե տվյալ ժամանակամիջոցում, որի համար հանվում է ֆիսկալային հաշվետվությունը, փոխվել է տասնորդական կետի տեղադիրքը, ապա ռեկվիզիտները պետք է վերահաշվվեն և տպվեն ՀԴՄ-ում սահմանված ֆորմատով, որը պարունակում է նշանների առավելագույն քանակը տասնորդական կետից հետո:

Ֆիսկալային հաշվետվության տպագրումը (ստացումը) կարող է իրականացվել սույն պահանջներին չհամապատասխանող ցանկացած ժապավենով:

(28-րդ կետը լրաց 13.11.08 N 1391-Ն)

VIII. ՖԻՍԿԱԼԱՑԻՆ ՀԻՇՈՂՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

29. Ֆիսկալային հիշողությունը պետք է տեղակայված լինի ՀԴՄ-ի ընդհանուր կապարակնքված պատյանի տակ, իսկ ՀԴՄ-ի հանգուցային կառուցվածքի դեպքում՝ կապարակնքված պատյանի տակ, որը ծածկում է էներգաանկախ օպերատիվ հիշող սարքը (որում ձևավորվում են ֆիսկալային տվյալները) և ֆիսկալային հիշողության ու վճարային փաստաթղթերի տպող սարքի կառավարման պրոցեսորը:

30. Ֆիսկալային հիշողությունը կամ առնվազն ֆիսկալային հիշողության կուտակիչը պետք է ունենա առանձին մոդուլի տեսք: Այդ մոդուլի կառուցվածքը պետք է ապահովի ֆիսկալային հիշողության մեջ տեղեկատվության փոփոխման և ֆիսկալային հիշողության կուտակիչի փոխարինման անհնարիությունը:

31. Ֆիսկալային հիշողության (ֆիսկալային հիշողության կուտակիչի) կառուցվածքը պետք է նախատեսի պաշտպանվածություն մեխանիկական, էլեկտրամագնիսական և այլ տեսակի ներգործություններից՝ ինչպես ՀԴՄ-ի աշխատանքի, այնպես էլ տեխնիկական սպասարկման և վերանորոգման ընթացքում:

32. Ֆիսկալային հիշողության կուտակիչում գրանցված տեղեկատվությունը պետք է պահպանվի ոչ պակաս 6 տարվա ընթացքում՝ ՀԴՄ-ն ֆիսկալային ռեժիմի փոխադրելու պահից:

IX. ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐ

33. ՀԴՄ-ում պետք է նախատեսվի ֆիսկալային տվյալների պահպանվածությունն ստուգելու ռեժիմ: Ռեժիմի անցկացման կարգը պետք է շարադրված լինի ՀԴՄ-ի կոնկրետ մոդելի շահագործման փաստաթղթերում:

34. ՀԴՄ-ում պետք է նախատեսված լինի վերանորոգող կազմակերպության պայմաններում, տեխնիկական այլ միջոցներով, հարկային տեսուչի կողմից ֆիսկալային հիշողության պարունակության ընթերցման հնարավորություն՝ ՀԴՄ-ի վթարի դեպքում: Այդ դեպքի համար ֆիսկալային հիշողության պարունակության ընթերցման կարգը պետք է նշված լինի ՀԴՄ-ի կոնկրետ մոդելի վերանորոգման փաստաթղթերում:

35. ՀԴՄ-ի ծրագրային ապահովումը, ՀԴՄ-ի տեխնիկական պահանջներին համապատասխան, գործողությունների լրիվ իրականացման հետ մեկտեղ, պետք է բացառի օգտագործողի կողմից առանց ՀԴՄ-ի կապարակնքման խախտման իր այն մասի փոփոխման հնարավորությունը, որը ղեկավարում է տեղեկատվության ընթերցումը և գրանցումը ֆիսկալային հիշողության մեջ, ֆիսկալային տվյալների ձևավորումն էներգաանկախ հիշող սարքում և ֆիսկալային ռեժիմի տարբերիչ հատկանիշի տպագրումը փաստաթղթերի վրա: ՀԴՄ-ի բազմապրոցեսորային կառուցվածքի դեպքում նշված պահանջը վերաբերում է միայն մեկ՝ ֆիսկալային հիշողության ղեկավարման համար առանձնացված պրոցեսորի ծրագրային ապահովմանը, բացառապես, որի միջոցով և պետք է իրականացվի մյուս պրոցեսորների ծրագրային և ֆիզիկական մուտքը դեպի ֆիսկալային գործողություններ:

**Հայաստանի Հանրապետության
կառավարության աշխատակազմի
ղեկավար-նախարար**

Մ. Թովուզյան